

יש לנקוט: כשלעצמו (כגון: לימוד זה כשלעצמו אין בו חשיבות, אך הלומד יזכה לתוספת במשכורתו), כשלעצמי (כשלעצמי הייתי מוכן, אך לחצו עליי להימנע); ולא: לכשעצמו, לכשעצמי.

אין לנקוט: הוא יכל, אני יכלתי, אתה יכלת, אתם יכלתם; אלא: הוא יכול (או: היה יכול), אני יכולתי, אתה יכולת, אתם יכולתם. (אמנם: היא יכלה, הם יכלו). (לגבי "הוא יכל", אומנם כנ"ל אין זו הצורה התקנית, אולם נלפענ"ד שהיות שזו לשון מרווחת ונוחה, אין פסול להשתמש בה, ואין צורך לנקוט דווקא: "הוא היה יכול").

יש לכתוב נהלים (נְהָלִים), תארים (תְּאָרִים); ולא: נוהלים, תוארים.
יש לכתוב: טופסי, קובצי; ולא: טפסי, קבצי. לעומת זאת את המילים נהלי, תארי – יש לכתוב כך ללא וי"ו (אך ההגייה: NAHOLE, TAORE).
את המילה "מְדִי" יש לכתוב כך גם ללא ניקוד (כגון: יותר מדי, הרבה מדי); ולא מידי, מדאי, מדיי או מידיי. וכן המילה "מְדִי" נכתבת כך גם ללא ניקוד (כגון: מדי פעם); ולא מידי או מידיי.

רבים טועים ומחליפים בין הלשון "השתאות" (משתאה, השתאה, השתאו), שמשמעותה התפעלות והתרגשות, לבין הלשון: "השתהות" (משתהה, השתהה, השתהו), שמשמעותה שהייה והמתנה.

רבים מחליפים בין הלשונות "להפשיט" ו"לפשט", אע"פ שמשמעותן הפוכה זו מזו: "להפשיט" = לעשות את הדבר מופשט ולא מוחשי; "לפשט" = להפוך את הדבר לפשוט. ועל דרך זו: "מופשט" = דבר ערטילאי ולא מוחשי; "מפושט" = דבר שנעשה פשוט.
יש להתאים לכל פועל את מילת היחס המתאימה לו. אין לנקוט: הוא דואג ומטפל בהוריו, אלא: הוא דואג להוריו ומטפל בהם. אין לנקוט: שאלתי וקראתי בספר, אלא: שאלתי את הספר וקראתי בו.

ב. הביטוי "לא כל שכן", יבוא אך ורק בסגנון של תמיהה. כגון: "השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן?!" דוגמה למשפט שאינו מנוסח נכון: "לא היה לו די ממון לקנות אפילו מצה, לא כל שכן בשר ויין". במקום "לא כל שכן", יש לכתוב "וכל שכן" או "וכל שכן שלא".

ג. האם נכון לומר: "העיצוב הזה היא המילה האחרונה"? – הכלל הוא, שה'אוגד' (= מילה המקשרת בין הנושא לנשוא, כגון: הוא, נהיה, אין) צריך להתאים במין (זכר ונקבה) ובמספר (יחיד ורבים) לנושא ולא לנשוא. וכפי הכתוב (דברים יב, כג): "הדם הוא הנפש". ולכן צריך לומר: העיצוב הזה הוא המילה האחרונה. כסף הוא מתכת. השלב הראשון בלימוד יהיה החזרות.

כיצד נזהה את הנושא? – בד"כ הנושא בא לפני האוגד והנשוא בא לאחריו, וכפי

מעשה חר'ז
כללי כתיבת ספר - בחרוזים

רמא

במשפטים דלעיל. אולם יש מקרים שבהם הנשוא קודם לנושא. הנשוא הוא הקביעה, המאפיין, החידוש שבמשפט. הנושא הוא הרכיב שעליו מדבר הנשוא. בד"כ כשרכיב אחד מיודע והשני אינו מיודע, המיודע הוא הנושא, למשל: "חשובה היא הנפש": 'הנפש' = נושא; 'חשובה' = נשוא. כך גם המשפט: "מתנה הם הכישרונות".

[כאשר הכינוי זה/ זו/ זהו/ זוהי משמש כאוגד, בד"כ הוא יותאם למין ולמספר של שם העצם שאחריו, למשל: *ביתו זו אשתו. עמלנו אלו הבנים. העור שלך זוהי המומחיות שלנו.* אך לעתים מתאים לנקוט "זה" בלי התאמה למין ולמספר של מה שבא לפניו או לאחריו, למשל: *שמחה זה אנחנו. מונית זה מותרות.*]

ד. ה"א-הידיעה לפני מילים הבאות ב'סמיכות', תבוא לפני המילה השניה. ועל-כן אין לנקוט: הבר-מצוה, הבית-ספר, המשקפי-שמש, אלא: ברה-מצוה, בית-הספר, משקפי-השמש.

אולם בצירופים כגון: חד-משמעי, דו-סטרי, על-טבעי, תת-אלוף וכיו"ב - עדיף לנקוט את ה"א הידיעה לפני המילה הראשונה. צירופים אלו אינם צורה של סמיכות אלא נקראים צירופים של תחיליות וסופיות. כך גם בצירופים המתחילים: תלת-, רב-, בין- ועוד. אמנם בצירופים שגרעין הצירוף בא בסוף, ה"א הידיעה תבוא בהתחלה, כגון מהפכת-הנגד, מחשב-העל.

ה. רבים בימינו כותבים בטעות "הרבינו תם" הרבינו חננאל", ואינם יודעים שלא תבוא ה"א הידיעה עם כינוי (כשם שאין לומר: הספרנו, הדודנו, אלא: ספרנו, דודנו). ובראשונים לא נמצא מעולם רק "רבנו תם", "רבנו חננאל" וכיוצא.

ו. לא תבוא שי"ן-השימוש לאחר מילות שאלה (מלבד מילות השאלה מי ומה). אין לנקוט: אני מבקש שתתקשר מתי שתגיע הביתה; בוא נלך להיכן שכולם יושבים; איך שהמנהל נכנס לכיתה, כל התלמידים נכנסו למתח; אעשה זאת איך שתרצה; אעזור לך כמה שתרצה. אלא: אני מבקש שתתקשר כשתגיע* הביתה; בוא נלך למקום שבו כולם יושבים; ברגע שהמנהל נכנס וכו'; אעשה זאת באופן שתרצה; אעזור לך ככל שתרצה.

* אגב, אין לנקוט "שתגיע", אלא "כשתגיע".

ז. ישנן מילות-סיבה שמתאימות דוקא בהקשר חיובי, כגון: בזכות, הודות ל. וישנן שבאות עפ"י רוב בהקשר שלילי, כגון: מחמת, בעטיו של. המילה בצל באה דוקא בהקשר שלילי (בצל החשש, האיומים). המילה לאור בד"כ אינה מתאימה בהקשר שלילי. וישנן מילים המתאימות בכל הקשר, כגון: בגלל, בשל, כיוון, עקב, משום, מאחר, בגין, מפאת, בעקבות, מטעמי, לנוכח ועוד. (אגב, יש שכתבו שהמילה עקב באה דוקא בהקשר שלילי. אך אין זה נכון. ראה בראשית כב, יח; בראשית כו, ה; במדבר יד, כד; דברים ז, יב; משלי כב, ד, שהמילה עקב באה בהקשר חיובי).